
Profesní etické kodexy

Přednáška 5.4. 2009

Úvod

- Etický kodex je jednou z charakteristik, které patří k jakékoli profesi

 - Diskuse: splňuje sociální práce základní charakteristiky profese?
-

Charakteristika profese

→ **Greenwood vyznačuje profesi pěti základními atributy:**

- systematická teoretická základna
 - autorita profese vzhledem ke klientům
 - autorita uznávaná komunitou
 - kultura profese
 - etický kodex
-

Kritika Greenwoodovy teorie:

- ❑ Analýza teorie ukazuje, jak nereflektuje vývoj profese. S tím, jak se mění společnost, její problémy, požadavky na sociální práci, je třeba počítat s potřebou změny teorie. Model založený na charakteristických znacích navozuje představu, že jednou ustavená teorie (ale také etický kodex) garantuje profesionální status navždy. Tento model tedy nezohledňuje sociální dynamiku.
 - ❑ Formálnost posuzování znaků - to, že se příslušníci aspirující profesi shodnou nad přítomností definovaných znaků, je vzato jako důkaz jejich existence.
 - ❑ Určitým způsobem diskvalifikuje některé typy zaměstnání. Například znak „kultura profese“ upřednostňuje povolání, která jsou méně diferencovaná. Sociální pracovníci se svou multikulturalitou nemají šanci dostat požadavku typické kultury profese. Společná kultura končí na obecně deklarovaných hodnotách profese, jako je například individuální přístup nebo autonomie klienta.
-

Profesionální jednání

se skládá z profesní praxe a profesní etiky

- Profesní praxe: popis úkonů a praktických dovedností
 - Profesní etika: morální nasměrování, které provází vztah sociálního pracovníka s ostatními subjekty
-

Profesní etika

- Profesní etika může být vyjádřena ve formálních kodexech a jako neformální porozumění
 - Ideální stav nastává tehdy, když je formální i neformální porozumění totožné
-

Etický kodex

- „Systematicky zpracovaný soubor norem a předpisů, který vymezuje a upravuje vztahy mezi členy určité komunity. Etický kodex poskytuje detailnější rozpracování, konkretizaci morálních zásad a jejich použití v praxi.“

(zdroj: Studie Transparency International: Aplikace metod a nástrojů podnikatelské etiky v českém podnikatelském prostředí)

Etický kodex

- ❑ Reguluje chování členů profese
 - ❑ Formální (psaný) x neformální (nepsaný)
 - ❑ Formálním kodexem si profese zajišťuje důvěru komunity

 - ❑ Poskytuje mimo jiné i souhrnné poučení v oblasti etických dilemat a chrání profesi před vnějším usměrňováním

 - ❑ Kodexy se v průběhu času mění.
 - ❑ Kodex není detailní průvodce, ale nabízí obecné principy lidského jednání v situacích, které mají etické implikace.
 - ❑ Kodex ani nemůže být detailní kuchařkou, podle které by soc. pracovník bezmyšlenkovitě jednal – neměl by prostor pro vlastní úsudek a rozhodování a etická dimenze by se z toho jeho jednání nutně vytratila.
-

Význam etického kodexu (Banks, 2004)

- ❑ Kodex vyjadřuje poslání profese
 - ❑ Poskytuje pravidla správného jednání, je průvodcem dobré (etické) praxe, zabezpečuje vedení a inspiraci svým členům
 - ❑ Vytváří a udržuje profesní identitu
 - ❑ Zdůrazňuje status profese
-

-
- Slouží jako podklad pro posouzení stížností, kritérium pro hodnocení etičnosti aktuální praxe
 - Slouží jako regulace v oblasti profesního chování svých členů, chrání klienty před zneužitím úřední moci a zanedbáním péče
-

Kodexy mohou obsahovat:

- Poslání (ideál)
- Prohlášení týkající se osobnosti profesionála a hodnot profese
- Etické zásady
- Etická pravidla
- Zásady profesní praxe
- Pravidla profesní praxe

(in Banks, 2004)

Etické kodexy sociálních pracovníků

- Vznik prvních etických kodexů souvisí s rozvojem sociální práce po 2. světové válce
 - Etické kodexy sociálních pracovníků vydávají profesní asociace (v ČR Společnost sociálních pracovníků, 1995, 2006)
 - Kodex plní funkci sjednocujícího faktoru v sociální práci
-

Etický kodex sociálních pracovníků České republiky

- Vydán Společností sociálních pracovníků v r. 1995, revize v r. 2006

 - **Obsahuje:**
 1. Etické zásady
 2. Pravidla etického jednání sociálního pracovníka (ve vztahu ke klientovi, ke svému zaměstnavateli, ke svým kolegům, ke svému povolání a odbornosti, ke společnosti)
-

Etický kodex sociálních pracovníků České republiky dále obsahuje:

3. Etické problémové okruhy (měly by být rozpracovány v rozšířeném kodexu, který by byl zaměřen na specifika sociální práce v různých oblastech)
 4. Postupy při řešení etických problémů
-

Kritika etických profesních kodexů

Je obtížné vytvořit jednotný kodex za situace, kdy v sociální práci nedominuje jeden druh práce. Existence specializací v sociální práci znamená větší potřebu kodexu. Na druhé straně to také může znamenat, že bude těžké tento kodex podporovat a udržet jeho význam jako základního relevantního zdroje morálního vedení. Etický kodex by mohl zůstat jednotný, praktické kodexy se budou každopádně lišit.

Upozorňuje na to, že profesní etické kodexy:

- ❑ Nejsou konzistentní
 - ❑ Mají tendenci implikovat, že etika profesionálům dána zvnějšku, zatímco je jasné, že soc. pracovníci do ní vkládají své vlastní subjektivní individuální hodnoty
 - ❑ Mnoho aspektů soc. práce není možné vyjádřit soustavou pravidel a povinností (např. empatie)
 - ❑ Kodexy jsou exkluzivními pro jednu profesi, zatímco soc. práci stále častěji zajišťují multidisciplinární týmy
 - ❑ Kodexy se zabývají především hlavně vztahem mezi soc. pracovníkem a klientem s tím, že soc. pracovník dělá pro klienta to nejlepší – ignorují tedy ekonomický tlak
 - ❑ V kodexech se předpokládá hodnotový konsenzus veřejnosti a profesionálů
-

-
- „Není jistota, zda všichni sociální pracovníci o etickém kodexu vědí, pokud ano, zda ho četli, pokud ano, zda ho pochopili, pokud ano, zda s ním souhlasí, a pokud ano, zda se jím řídí. Není jasné, co se stane v případě, že odpověď na některou z položených otázek bude znít „ne“.“

(<http://archiv.noviny.mpsv.cz/clanek.php?id=614>)
